

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΙΩΝΩΝ

ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

— ΧΑΝΙΩΝ —

Αδ. αριθ. 18712

Χρονολ. Εισαγ. 12-10-1962

Ειδικότης Γεωγραφίας

Αριθ. 634.63.1.ΚΑΛ

Υπό

Γ. ΙΑΚ. ΚΑΛΑΪ-ΣΑΚΗ

Δοριστού παρά τῷ Γενικῷ Λογιστηρίῳ Κρήτης

Διανίμεται δωρεάν

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΛΕΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
1864 - 1933

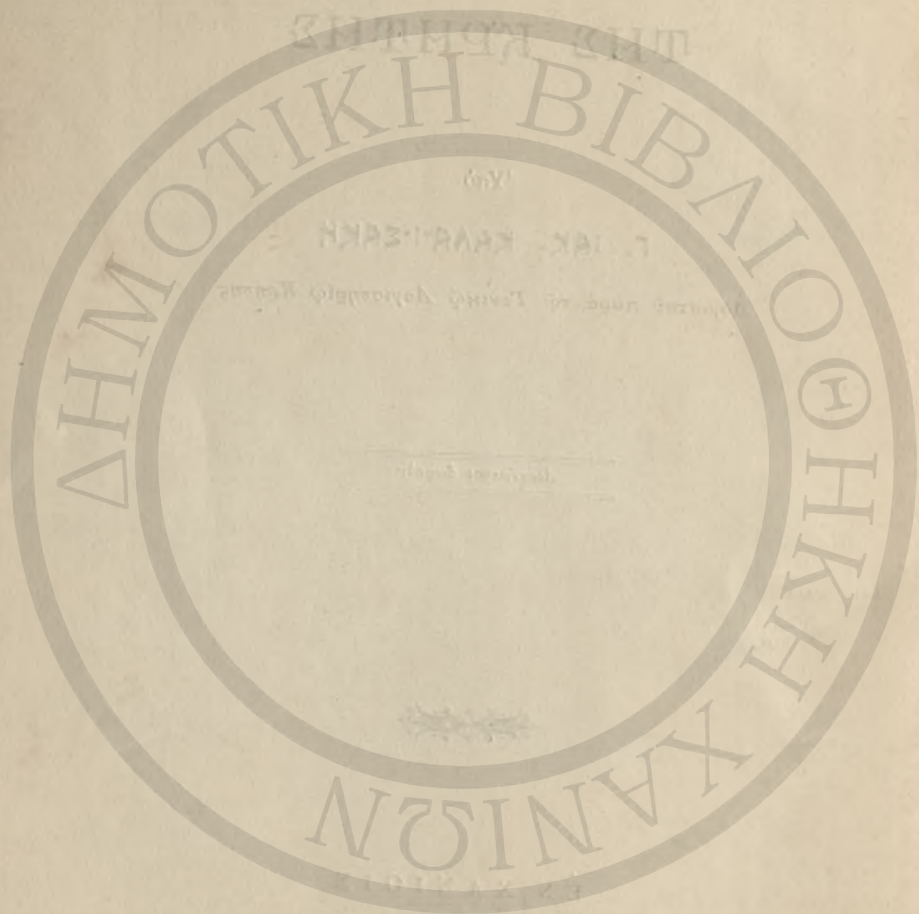
*Τῷ Κωνσταντῶ Κωσιῶ
ἐπιδοσίου Βενιζέλου
Προδυναστευῆς ἐπὶ ἐπιπέδῳ
1830 1830 1830*

Π. Χαλκιάδης

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

1912

2982

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΩΝΩΝ
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ὁ σκοπὸς τῆς προκειμένης μονογραφίας ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐρευνηθῆ ποῖον σύστημα φορολογίας τοῦ ἐλαίου, τοῦ σημαντικωτέρου τούτου προϊόντος τῆς Κρήτης, εἶναι προτιμώτερον διὰ τε τοὺς παραγωγούς καὶ τὸ δημόσιον καὶ νὰ καθορισθῆ ἡ ἐτησία παραγωγή, ἡ ἐπιτόπιος κατανάλωσις, ἡ ἐξαγωγή καὶ ἡ ἀξία τῶν ἐξ ἐλαιολάδου, πυρηνελαίου, σαπῶνων, παρεσκευασμένων ἐλαιῶν, ἀνεμεταλλεύτων καὶ ἐκμεταλλευμένων ἐλαιοπυρήνων, ἤτοι πάντων τῶν προϊόντων τῶν ἐλαιῶνων τῆς Κρήτης, συνεχεταζομένων τῶν τούτοις συναφῶν ζητημάτων. Πρὸ τούτου δ' ἔκρινα ἐπάναγκες νὰ εἰσηγηθῶ τὰ ἐπόμενα.

Κατὰ τοὺς κανόνας τῆς πλουτολογίας, αἱ στατιστικαὶ πληροφορίες διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας, τὰς ἐπισήμους, τὰς ἐξ ἐπισήμων πηγῶν καὶ τὰς ἰδιωτικὰς· ὁ δὲ στατιστικογράφος ὀφείλει νὰ μνημονεύῃ τῶν πηγῶν, ἀφ' ὧν ἠρύσθη τὰς πληροφορίες του, ὅπως δύνηται νὰ μορφώνη ὁ ἀναγνώστης πεποίθησιν περὶ τῆς ἀκριβείας αὐτῶν. Τούτοις δ' ἐπόμενος προτάσσω, διὰ αἱ κατωτέρω στατιστικαὶ πληροφορίες, ἐφ' ὧν στηρίζονται καὶ ἐξ ὧν ἀπορρέουσιν οἱ ἐν τῇ προκειμένη μονογραφίᾳ ὑπολογισμοί, πρὸέρχονται ἐκ τῶν ἀπολογισμῶν δέκα ἐτῶν τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, ἐκ τῶν δελτίων στατιστικῆς τοῦ ἐξαγωγικοῦ καὶ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Νήσου τῶν αὐτῶν δέκα ἐτῶν, ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Κρητικῆς Κυβερνήσεως δημοσιευομένων τριμηνιαίων φορολογικῶν διατιμῆσεων καὶ ἐκ τῶν σημειώσεων, τὰς ὁποίας ἐκράτησα ἐπὶ τῆς πρώην Διοικήσεως ἀπὸ τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τοῦ Γενικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Κρήτης, διατελέσας ἐπὶ δεκαετρίε-

τιαν Γραμματεὺς αὐτοῦ. Ἐπομένως ἡ προκειμένη μονογραφία ἀπορρέει ἐξ ἐπισημῶν πηγῶν.

Μετὰ ταῦτα εἰσερχόμενος εἰς τὰ καθέκαστα ἔλαβον ὑπ' ὄψιν, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν ἐλειτούργησαν ἐν Κρήτῃ τρία συστήματα φορολογίας τοῦ ἐλαίου, ἧτοι:

α'.) Ἐτησίας ἐκμισθώσεως τοῦ φόρου τῆς δεκάτης κατ' οἰκονομικὰς περιφερείας (Μουκατάνες) μέχρι τοῦ 1889.

β.) Εἰσπράξεως τοῦ φόρου τούτου κατ' ἀποκοπὴν, ἀπὸ τοὺς παραγωγούς, εἰς χρήματα, ἀπὸ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1894, διὰ κατανεμηθῆς τοῦ μέσου ὄρου τῶν μισθωμάτων τοῦ φόρου τῆς δεκάτης μιᾶς ἐξαετίας εἰς αὐτοὺς, ἀναλόγως τῶν ἀπογραφέντων καρποφόρων ἐλαιοδένδρων ἐκάστου φορολογουμένου, κατατασσόμενων εἰς τρεῖς κατηγορίας, μετὰ προσθήκης πέντε τοῖς ἑκατὸν διὰ τὰς δαπάνας τῆς εἰσπράξεως.

Καὶ γ'.) Εἰσπράξεως ἀπὸ τοῦ 1895 μέχρι σήμερον φόρου 13 τοῖς % μόνον ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων ποσοτήτων ἐλαιολάδου καὶ σάπωνος, ὑπολογιζομένων ἐν ἐκάστῳ χιλιογράμμῳ σάπωνος 0,63¹/₂ τοῦ χιλιογράμμου ἐλαιολάδου, οὗ τὰ μὲν δέκα τοῖς ἑκατὸν ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν δεκάτην, τὰ δὲ λοιπὰ τρία τοῖς ἑκατὸν προσετέθησαν ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς δεκάτης τοῦ ἐπιτοπίως ἀδεκατίστου καταναλισκομένου ἐλαιολάδου.— 10 τοῖς % ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐξαγομένου ἀνεκμεταλλεύτου ἐλαιοπυρῆνος, καθόσον, μὴ καταναλισκομένου τοιοῦτου καὶ ἐπιτοπίως (ἐξαιρέσει τοῦ περιεχομένου εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζομένους καὶ ἐπιτοπίως καταναλισκομένους σάπωνας), δὲν ὑπῆρχε λόγος ἐπιβολῆς ποσοστοῦ, ὡς ἀντισταθμίματος δεκάτης ἐπιτοπίου καταναλώσεως.— καὶ δ' τοῖς % ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου πυρηνελαίου καὶ τῆς ἐν τῷ ἐξαγομένῳ σάπωνι, τῷ κατασκευαζομένῳ διὰ τοι-

ούτου ελαίου, περιεχομένης ποσότητος ἐξ αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀναλογίαν.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ φορολογίας ἐλαιολάδου καὶ πυρηνελαίου προέρχεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν γίνεται ἐγχώριος κατανάλωσις πυρηνελαίου, ἐξαίρεσις, τοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκ πυρηνελαίου σάπωνος, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ πυρηνέλαιον παράγεται δι' ἐπεξεργασίας τῇ χρήσει χημικῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι φορολογοῦνται εἰσαγόμεναι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, θὰ ἐφορολογοῦντο δ' αὖθις ἐὰν ἐλαμβάνετο ἀκεραία δεκάτη ἐπὶ τοῦ πυρηνελαίου.

Ὁ δ' ἐξαγόμενος ἐκμεταλλευμένος ἐλαιοπυρὴν δὲν φορολογεῖται, τελωνιζόμενος μόνον διὰ δασμοῦ ἐνὸς τοῖς ἑκατόν, ὅσον καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἐξαγόμενα ἐγχώρια προϊόντα, ὡς ἀπλοῦν ἐμπορεύσιμον λίπασμα τῶν ἀγρῶν.

Ἐν προκειμένῳ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὰ πραγματικά πορίσματα δύο δεκαετῶν οικονομικῶν διαχειρίσεων τῆς Νήσου, αἱ ὁποῖαι ἐδοκιμάσθησαν ἐπὶ μακρότερον χρόνον λειτουργήσασαι καὶ διέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ μίαν δεκαετίαν, ἤτοι δύο ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων τριῶν συστημάτων, τῆς ἐκμισθώσεως δηλονότι κατὰ περιφερείας καὶ τῆς φορολογίας κατὰ τὴν ἐξαγωγήν.

Δὲν θὰ ἐνδιέτριβον εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ ἐτέρου συστήματος τῆς φορολογίας κατ' ἀποκοπὴν, καθόσον τοῦτο ἀπορρέει ἐκ τοῦ συστήματος τῆς ἐκμισθώσεως, ἀφοῦ ἐπεβλήθη εἰς τοὺς φορολογουμένους ἡ πληρωμὴ τοῦ μέσου ὄρου τῶν μισθωμάτων μιᾶς ἐξαετίας, ἐπομένως δὲν φέρει στοιχεῖα, συμβάλλοντα εἰς τὸν διὰ τῆς μονογραφίας ταύτης ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Ἐπάναγκες οὐχ ἤττον θεωρῶ νὰ συνοψίσω ἐν τοῖς ἐπομένοις τοὺς λόγους, οἵτινες ὑπεγόρευσαν τὴν κατάργησιν αὐτοῦ.

Τὸ σύστημα τοῦτο κατεδείχθη δαπανηρὸν διὰ τὸ δημόσιον, ὡς ἀπαιτοῦν πολυάριθμον ὑπηρεσίαν πρὸς τήρησιν βιβλίων λογιστικῶν καὶ καταγραφὴν τῶν διαφορῶν φάσεων τῆς ἐλαιοφυτείας, πρὸς δικαίαν κατανομήν

τοῦ φόρου εἰς τοὺς παραγωγούς καὶ ἀναριθμήτους εἰσπράκτορας πρὸς εἰσπραξίν αὐτοῦ· ἀπέβαινε δὲ καὶ φορτικὸν διὰ τοὺς παραγωγούς, ὑποχρέους ὄντας νὰ καταβάλλωσιν ἐτησίως τὸ αὐτὸ ποσὸν φόρου, ἐνῶ, κατὰ τὰς γνωστὰς κλιματολογικὰς συνθήκας τῆς ἐγχωρίου ἐλαιοπαραγωγῆς, κατὰ κανόνα σχεδὸν, πᾶν δεύτερον ἔτος εἶναι ἄφορον, ὁπότε, ἐλλείψει προϊόντος, ἐστεροῦνται συνήθως χρημάτων οἱ ἐλαιοπαραγωγοὶ καὶ ἐδυσκολεύονται νὰ καταβάλωσι τὸν φόρον, ἐξ οὗ συνεσφραεῦντο σημαντικὰ καθυστερήματα, πρὸς ζημίαν τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ ἐτέρας ἀπόψεως ἐζημιούτο τὸ δημόσιον, τούτέστιν ἐκ τῆς στασιμότητος τῶν δημοσίων προσόδων διὰ τῆς ἐπιβολῆς παγίου φόρου ἐτησίως, ἐνῶ, ἀναλόγως τῆς ἀδιαλείπτου ἐμφυτεύσεως καὶ καρποφορίας νέων ἐλαιοδένδρων, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἀναμισθιότητου ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας, ὧν συνέπεια ἢ ὁσημέραι αὔξεις τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς, ἔδει νὰ βαίνη ἐκ παραλλήλου ἢ αὔξεις τῶν δημοσίων προσόδων. Τούτων ἕνεκα κατεδικάσθη τὸ σύστημα τοῦτο ὡς ἐπιζήμιον διὰ τὸ δημόσιον καὶ καταθλιπτικὸν διὰ τοὺς παραγωγούς, διὸ καὶ κατηργήθη.

Ἐπανερχόμενος ἤδη εἰς τὰ ἕτερα δύο ὑπὸ μελέτην συστήματα παρατηρῶ, ὅτι διὰ μὲν τοῦ συστήματος τῆς ἐκμισθώσεως ἐβεβαιώθησαν ἐπὶ τῆς πρώην διοικήσεως μισθώματα δέκα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1888, ἐκ γροσίων ταμειακῶν 39,110,471.07 ὡς ἀκολουθῶς:

Οικονομικὸν ἔτος	Μίσθωμα εἰς Γρόσια
1879	430,346.33
1880	6,658,796.30
1881	183,579.20
1882	8,395,257.30
1883	849,252.32
1884	8,608,391.20
1885	93,241.20
1886	7,428,631.10
1887	1,154,952.12
1888	5,308,024.—

Δεκαετῆ μισθώματα ελαίου γρόσια 39,110,471.07

Ὑπολογιζομένου τοῦ εικοσαφράγκου πρὸς ἐνενηκόντα καὶ ἓν γρόσια ταμειακὰ, ἤτοι τοῦ φράγκου πρὸς τέσσαρα γρόσια καὶ εικοσιδύο παράδες ταμειακοὺς, ἀντιστοιχεῖ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων, τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῶν μισθωμάτων τῆς δεκαετίας ταύτης εἰς δραχμὰς 8,595,708 καὶ κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως εἰς 859,570 δραχμὰς.

Διὰ δὲ τοῦ συστήματος τῆς φορολογίας κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐπραγματοποιήθησαν εἰσπράξεις, εἰσαχθεῖσαι εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἀπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1900—1 μέχρι τοῦ 1909—10, δραχμαὶ 6,686,096.50 ἐκ φόρου τῆς δεκάτης ἐπὶ τοῦ ἐλαιολάδου καὶ 1,576,230.07 δραχμαὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ πυρηνελαίου καὶ τοῦ ἐν τῷ σάπῳ περιεχομένου ἐλαιολάδου καὶ πυρηνελαίου, κατὰ τὴν ἀνωτέρω μνημονευομένην ἀναλογία, ἤτοι ἐν συνόλῳ δραχμαὶ 8,262,326.57 ὡς ἀκολούθως:

Οικον. έτος	Φόρος έλαιολά- δου Δραχμαί	Φόρος πυρηνηλ. και σάπωνος Δρ.	Σύνολον Δραχμαί
1900—1	413497 81	137664 56	551162 37
1901—2	284024 13	117947 01	401971 14
1902—3	583330 55	138978 35	722308 90
1903—4	389448 70	138599 95	528048 65
1904—5	491447 40	149666 55	641113 95
1905—6	1056879 30	193605 80	1250485 10
1906—7	473559 76	130204 —	603763 76
1907—8	1273358 35	178943 70	1452302 05
1908—9	789558 30	144250 50	933808 80
1909—10	930992 20	246369 65	1177361 85
	6686096 50	1576230 07	8262326 57

ήτοι κατά μέσον όρον δραχμαί 826,232 έτησίως.

Ούτω μεταξύ του έτησίου μέσου όρου των δύο τούτων δεκαετιών ύπερτερεί κατά το φαινόμενον ό του συστήματος τής έκμισθώσεως κατά 33,338 δραχμάς έτησίως. Άλλά και ή διαφορά αύτη έκμηδενίζεται, όταν ληφθώσιν ύπ' όψιν τά ποσά, τά όποία δεν έκαρπούτο το δημόσιον ταμείον επί τής πρόην Διοικήτεως, ένεκα πραγματικών ζημιών των μισθωτών, ή συνεπεία θεομηνιών, τοπικών άνωμαλιών και επί διαφοροίς άλλαις προφάσεσι προς έξυπηρέτησιν προτωπικών συμπαθειών και συμπερόντων. Ωρισμένως δ' είναι πασίγνωστον, ότι από τδ έκ Γροσίων 8,608,391.20 μίσθωμα τής δεκάτης του 1884 έχαρίσθη εις τούς μισθωτάς ή τετάρτη δόσις εκ 2,152,097 Γροσίων. Κατά συνέπειαν φαίνεται ισοφαρίζων ό μέσος όρος του εις το δημόσιον ταμείον εισαγομένου φόρου τής δεκάτης έξ άμφοτέρων των συστημάτων τούτων, τουτέστιν, ότι άμφοτέρα ταύτα καταλήγουσιν εις τά αύτά άποτελέσματα.

Άλλά και έν προκειμένφ δέον νά ληφθώσιν ύπ' όψιν αι ακόλουθοι δύο ουσιώδεις περιπτώσεις :

α'.) Ότι λειτουργούντος του συστήματος τής εκμισθώσεως ύπήρχον έν Κρήτη, κατά την έν έτει 1890

γενεμένην επίσημον απογραφὴν τῶν ἐλαιοδένδρων, 5,827,204 φορολογήσιμα ἐλαιοδένδρα, πλὴν τῶν νεοφύτων.

Καὶ 6'.) Ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897, μεθ' ἣν ἄρχεται ἡ δεκαετία, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα παρετέθησαν ἀνωτέρω, ἐκόπησαν, ἐξερριζώθησαν, ἐπυρπολήθησαν καὶ ποικιλοτρόπως κατεστράφησαν, κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς, τουλάχιστον περὶ τὸ ἑκατομμύριον ἐλαιοδένδρα.

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι, ἀφοῦ κατὰ ταύτην τὴν δευτέραν δεκαετίαν εἰσεπράχθη τὸ αὐτὸ ποσὸν φόρου ἐπὶ ἐλαίου, τὸ ὁποῖον παρήχθη ἀπὸ πολὺ ὀλιγώτερα τῶν τῆς πρώτης δεκαετίας ἐλαιοδένδρα, προφανῶς εἶναι προσοδορρόωτερον διὰ τὸ δημόσιον τὸ κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν λειτουργοῦν σύστημα φορολογίας κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν, μεθ' ὅλην τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν τοῦτο ὑφίσταται ἐκ τοῦ δυσαναλόγου ὀρισμοῦ τῆς δεκάτης τοῦ ἐπιτοπίως καταναλισκόμενου ἐλαιολάδου, ὡς θέλει δειχθῆ κατωτέρω.

Διὰ ταῦτα δὲ, καὶ διότι δι' αὐτοῦ ἀπαλλάσσονται οἱ φορολογούμενοι τῶν ἐνοχλήσεων καὶ πιέσεων τῶν μισθωτῶν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου εἰσπράττεται ὁ φόρος ἀθορύβως, ἄνευ ἰδιαίτερας ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὸ ἄρτιον ἐν τοῖς τελωνείοις κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν, εἶναι καὶ τὸ προτιμότερον, μὲ τὴν βεβαίαν ἐλπίδα, ὅτι δι' ἀναβλαστήσεως τῶν καταστραφέντων ἐλαιοδένδρων καὶ τῆς ὀσημέραι βελτιώσεως τῆς καλλιεργείας τῶν ἐλαιῶνων δι' ἐμφυτεύσεως δένδρων, χρήσεως χημικῶν λιπασμάτων, μεθοδικοῦ κλαδεύματος, ἐμβολιασμοῦ, θεραπείας φυτικῶν παθήσεων κλπ. συμβαλλούσης καὶ τῆς χρήσεως τελειότερων ἐλαιοθλιπτικῶν μηχανῶν καὶ ἐλαιοπιεστηρίων, θέλει προαχθῆ σημαντικῶς ἡ ἐλαιοπαραγωγὴ, συναυξομένων τῶν ἐξ αὐτῆς δημοσίων προσόδων.

Ἄλλως τε δ' ἡ ὀσημέραι βαθμιαία αὔξησις τῆς

ελαιοπαραγωγῆς ἤρξατο ἤδη καταφαινομένη καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατιθεμένων πορισμάτων τῆς δευτέρας δεκαετίας. Κατ' αὐτὴν τὰ μὲν πρῶτα πέντε ἔτη ὁ ἀνώτατος ὄρος ἐτησίαις εἰσπράξεως φόρου ἀνῆλθεν εἰς δραχ. 722,308.90, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη ἀνεβιβάσθη τῷ μὲν 1905—6 εἰς δραχμὰς 1,250,485 10, τῷ δὲ 1907—8 εἰς δραχμὰς 1,452,302.05.

Τὸ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην δεκαετίαν πραγματοποιηθὲν ποσὸν φόρου εἰσπράχθη ἐπὶ τῶν ἐξαχθέντων 85,718,675 χιλιογράμμων ἐλαιολάδου καὶ πυρηνελαίου καὶ 23,632,472 χιλιογράμμων σαπῶνων κοινῶν τε καὶ διὰ πυρηνελαίου κατεσκευασιμένων, κατὰ τοὺς ἐπομένους δύο πίνακας:

Ε λ α ι α

Οἰκον. ἔτος	Ἐλαιόλαδον	Πυρηνέλαιον	Σύνολον
1901 Χιλ.	4559309	665569	5214878
1902 »	4095499	483345	4578844
1903 »	7648022	974081	8622103
1904 »	5166144	881840	6047984
1905 »	6697349	944188	7641537
1906 »	13501906	1526826	15031732
1907 »	5734284	362696	6096980
1908 »	14913147	1445323	16358470
1909 »	6470772	469174	6939946
1910 »	7895891	1290313	9186204
»	76685323	9032352	85718675

Σάπωνες

<u>Οίκον. έτος</u>	<u>Σάπωνες κοινοί</u>	<u>Σάπ. πυρηνελαίου</u>	<u>Σύνολον</u>
1901 Χιλ.	2238410	266928	2505338
1902 »	1993034	161011	2154045
1903 »	2088133	461136	2549269
1904 »	2255038	306599	2561637
1905 »	2152514	404199	2556713
1906 »	2880684	251954	3132638
1907 »	1773839	239292	2013131
1908 »	1916160	114008	2030168
1909 »	1912899	88865	2001764
1910 »	1987928	139841	2127769
	<u>21198639</u>	<u>2433833</u>	<u>23632472</u>

ήτοι κατά την δευτέραν δεκαετίαν παρήχθησαν
εξαχθέντα :

— Έλαιολάδου	χιλιόγρ.	76,685,323
— Πυρηνελαίου, εξαχθέντος αυ- τουσίσιου	»	9,033,352
— Έλαιολάδου, περιεχομένου εις τά 21,198,639 χιλ. κοινών σαπώνων κατά την άνωτέρω άναλογίαν	»	13,550,170
— Πυρηνελαίου, περιεχομένου εις τά 2,433,833 χιλ. τών εκ τού- του κατασκευασθέντων σαπώ- νων, κατά την αὐτήν άναλογίαν	»	1,467,468
— Άθ. οισμα δεκαετοῦς εξα- γωγῆς ελαίων	»	400,736,313

Κατά ταῦτα ὁ μέσο: ὄρος τῆς ἐτησίαις εξαγωγῆς
ελαίων ἀνέρχεται εἰς 10,073,631 χιλιόγραμμα, μόνον
δὲ τοῦ ελαιολάδου εἰς 9,023,549 χιλιόγραμμα.

Ὁ Σαβαρῦ, περιηγηθεὶς τὴν Κρήτην ἐν ἔτει 1779,
ὕπελόγιζε τὴν ἐτησίαν εξαγωγὴν ελαιολάδου εἰς
2,160,000 ὀκάδας = 2,764,800 χιλιόγραμμα. Καὶ ὁ

Ἄλέξανδρος Διμενίδης εἰς πλουτολογικὴν συγγραφὴν αὐτοῦ, ἐκδοθεῖσαν πρὸ τεσσαρακονταετίας, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἐμπόριον τῆς Τουρκίας», ὑπελόγιζε τότε τὴν ἐτησίαν ἐξαγωγὴν ἐλαίων ἐκ τῆς Νήσου, πλὴν τῶν περιεχομένων εἰς σάπωνας, εἰς 90—100 χιλιάδας στατήρας, ἤτοι εἰς ὀκτάδας 4,400,000=5,632,000 χιλιόγραμμα, ὑπολειπομένην κατὰ 2,036,532 χιλιόγραμμα τοῦ μέσου ὄρου τῆς ἐτησίας ἐξαγωγῆς ἐλαιολάδου κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν.

Ὁ δὲ πρὸ εἰκοσαετίας Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Κρήτῃ κ. Billiotti ὑπελόγιζε τὴν ἐτησίαν ἐξαγωγὴν ἐλαίων, ἀτὰ μέσον ὄρον, εἰς ἑννέα χιλιάδας τόννους, ἤτοι ἑννέα ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα.

Πλὴν τούτων ἐξήχθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν δεκαετίαν:

Ὄκρον. ἔτος	Ἀνεκμετάλλευτοι ἐλαιοπυρῆνες Χιλιόγραμμα	Παροσκευασμένοι ἐλαῖα Ἀξία εἰς δραχμάς
1901	3,373,288	10,159
1902	1,919,889	6,671
1903	8,575,943	7,991
1904	2,499,304	3,227
1905	5,013,249	12,622
1906	6,500,308	10,813
1907	858,851	5,453
1908	13,487,980	9,768
1909	4,677,169	11,663
1910	8,289,163	10,302
	<u>55,195,144</u>	<u>88,669</u>

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι δώδεκα χιλιόγραμμα ἐλαιοπυρῆνος παράγουσιν ἓν χιλιόγραμμον πυρηνελαίου, προκύπτει, ὅτι τὰ 55,195,144 χιλιόγραμμα ἐλαιοπυρῆνος παράγουσι 4,599,595 χιλιόγραμμα πυρηνελαίου, οὗ ἡ ἀξία ὑπολογίζεται εἰς 1,378,358 δραχμάς, ἐπὶ τῇ

βάσει τοῦ μέσου ὄρου τῶν διαφόρων τιμῶν τοῦ ἐξαχθέν-
τος πυρηνελαίου ἐντὸς τῆς δεκαετίας.

Κατ' αὐτὴν ἐξήχθησαν πρὸς τούτοις 1,945,583 γι-
λιόγραμμα ἐκμεταλλευμένου ἐλαιοπυρῆνος, ἀξίας 9,662
δραχμῶν.

Οὕτως ὑπολογίζεται ἡ ἀξία ἐν γένει τῶν ἐξαχθέντων
προϊόντων τῶν ἐλαιῶνων τῆς Νήσου εἰς τὰ ἐξῆς ποσά :

Ἐλαιολάδου	Δρ.	53,194,974
» ἐν σάπωνι	»	8,463,181
Πυρηνελαίου	»	3,924,326
» ἐν σάπωνι	»	606,677
Παρεσκευασμένων ἐλαιῶν	»	88,669
Ἐλαιοπυρῆνος ἀνεκμεταλλεύτου	»	1,378,358
» ἐκμεταλλευμένου	»	9,662
	»	<u>67,665,847</u>

Ἐπὶ δὲ τῆς ὀλικῆς ἀξίας τῆς δεκαετοῦς ἐξαγωγῆς
εἰσεπράχθησαν :

Φόρος δεκάτης	Δραχμαὶ	8,262,326.57
Τελωνειακὸς δασμὸς 1 ο/ο	»	<u>676,658.47</u>
Σύνολον δεκαετοῦς προσό- δου τοῦ δημοσίου	»	<u>8,938,985.04</u>

Ὑπολείπεται νὰ καθορισθῇ τὸ ποσὸν καὶ ἡ ἀξία τοῦ
ἐπιτοπίως καταναλισκομένου ἐλαιολάδου, τῶν ἐπιτο-
πίως καταναλισκομένων ἐλαιῶν καὶ τοῦ ἐν τῶ ἐπιτοπίως
καταναλισκομένου σάπωνι περιεχομένου ἐλαιολάδου καὶ
πυρηνελαίου.

Καὶ διὰ μὲν τὸ ἐλαιόλαδον λαμβάνω τὸ δεδομένον,
ὅτι, ἀφοῦ εἰς τὴν δεκάτην τοῦ ἐλαιολάδου προσετέθη-
σαν τρεῖς ο/ο, ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς δεκάτης τοῦ
ἐξ αὐτοῦ ἐπιτοπίως καταναλισκομένου ποσοῦ, φαίνεται ἐκ
πρώτης ὄψεως, ὅτι ἡδύνατο νὰ ὑπολογισθῇ ἡ δεκάτης

ἐπιτόπιος κατανάλωσις ἴση πρὸς τὰ τρία δέκατα τῆς κατὰ τὴν δεκαετίαν ἐξαχθείσης ποσότητος, ἧτοι εἰς 27,070,647 χιλιόγραμμα ελαιολάδου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θ' ἀνελόγουν ἐτησίως 32 περίπου χιλιόγραμμα μόνον ἐξ ελαιολάδου κατ' οἰκογένειαν, ἐπὶ 84,198 οἰκογενειῶν, ἧτοι 8 περίπου χιλιόγραμμα κατ' ἄτομον, ἐπὶ 353,206 κατοίκων, εἰς ὅσους ἀνέρχεται ὁ ὀλίγος πληθυσμὸς τῆς Νήσου κατὰ τὴν ἀπιγραφὴν τοῦ 1911 ἔτους.

Ἐν ταύτοις, ἐκ τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἠρύσθη παρὰ πολλῶν ἀρμοδίων οἰκογενειάρχων διαφόρων οἰνωμάτων τῶν ἀστικῶν Δήμων καὶ διαφόρων Ἐπαρχικῶν τῆς Νήσου, ἐξ ὀλίγης ἀντιλήψεως αἱ ἐκ διαφόρων ὑπολογισμῶν ἐμόρφωσα τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ ἐπιτοπίως καταναλισκόμενον ελαιόλαδον εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερον, ἀνερχόμενον εἰς τὸ τριπλάσιον τοῦ προμνημονευθέντος ποσοῦ τῶν 27,070,647 χιλιογράμμων. Κατὰ ταῦτα, τριπλασιαζομένων τῶν 27,070,647 χιλιογράμμων προκύπτει τὸ ποσὸν τῶν 81,211,941 χιλιογράμμων ἢ τὴν δεκαετίαν, ἧτοι 8,121,194 χιλιογράμμων μόνον ἐκ φαγωσίου ελαιολάδου ἐτησίως, ἐξ ὧν ἀναλογουσιν ἐτησίως 96 περίπου χιλιόγραμμα κατ' οἰκογένειαν καὶ 22 περίπου χιλιόγραμμα κατ' ἄτομον, ἧτοι οὐ σχεδὸν χιλιόγραμμα κατ' ἄτομον μηνιαίως, ποσὸν, ἕπερ φαίνεται ὡς τὸ μᾶλλον προσεγγίζον πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Ἐπιχειρήσωμεν ἤδη τὸν καθορισμὸν τοῦ ποσοῦ καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως ἐκ τῶν ἐπιτοπίως παρασκευαζομένων ἐλαίων καὶ τοῦ εἰς τοὺς ἐπιτοπίως καταναλισκόμενους σάπωνας περιεχομένου ελαιολάδου καὶ πυρηνελαίου.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐλαίων ἀπαντᾷ ἡ δυσκολία, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ ἐπιτοπίως παρασκευαζόμεναι ἐλαῖαι ἔμμενον ἀνέκαθεν ἀφορολόγητοι, ἐλλείπουσι σχε-

τικαὶ φορολογικαὶ καὶ στατιστικαὶ πληροφορίαι· διὸ οἱ ἐπόμενοι ὑπολογισμοὶ ἐγένοντο κατὰ προσέγγισιν, ἐξ ἰδίας ἐκτιμήσεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν ἀρμοδίων ἐπαρχιωτῶν.

Ὡς ἀφετηρίαν λαμβάνω ποσὸν 305,036 χιλιογράμμων ἐλαιῶν, παστῶν ἰδίως, εἰλαχθεισῶν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐκ Βόλου, Ἀμφίσσης, Καλαμῶν καὶ Χίου, ἀξίας 125,586 δραχμῶν, ἤτοι τὸν μέσον ὄρον τῆς ἐτησίας εἰσαγωγῆς αὐτῶν, ἀνερχόμενον εἰς 30,503 χιλιογράμματα. Γνωστοῦ δ' ὄντος, ὅτι τὸ βῆρος τῶν νωπῶν ἐλαιῶν, παρασκευαζομένων εἰς παστὰς, ἐλαττοῦται κατὰ ἓν τρίτον, ἐπεταί, ὅτι διὰ τὰς 30,503 χιλιογράμματα παστὰς ἐλαίας ἐχρησιμοποιήθησαν 45,754 χιλιογράμματα νωπῶν ἐλαιῶν. Αἱ τοιαῦται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμεναι ἐλαταὶ καταναλίσκονται σχεδὸν ἀποκλιστικῶς εἰς τὰς πόλεις.

Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν καὶ λαμβάνων ὡς βῆσιν τὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου ἐν ἔτει 1911 ἀπογραφειῶν οἰκογενειῶν τῶν τριῶν ἀστικῶν Δήμων ἤτοι :

Τοῦ Δήμου	Λακωνίων	οἰκογενειῶν	6,049
»	»	Ἡρακλείου	»
»	»	Ἰεθύμνης	»
			<hr/>
			14,245

ἔτι δ' ὑπολογίζων, ὅτι ἐν ταῖς Δήμοις τούτοις καταναλίσκονται καὶ ἐλαταὶ ἐγχωρίου παραγωγῆς, παρασκευαζόμεναι εἰς λαδόληθες, παστές, τσακιστές καὶ κολυμπάδες, τριπλάσαι τῆς ἐξωθεν εἰσαγομένης ποσότητος παστῶν ἐλαιῶν, καταλήγω συμπεραίνων, ὅτι διὰ τὴν ἐτησίαν κατανάλωσιν τῶν ἄνω τριῶν Δήμων ἀπαιτοῦνται 183,016 χιλιογράμματα νωπῶν ἐλαιῶν, ἤτοι κατὰ μέσον ὄρον χιλιογράμματα 13=10 ὀκάδες κατ' οἰκογένειαν.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας πολλοὶ εὐποροὶ οἴκοι, νοικοκυριά, ἀλατίζουσιν ἕνα καὶ δύο πύθους ἐλαίας κατὰ διητίαν. Διὰ τούτων, μετ' ἄλλων τροφίμων, ἐστιῶσι τοὺς εἰς τὰς ἐργασίας των προσλαμβανομένους ἐλαιοτρίβας, σκαφεῖς, ἐργάτας, βοσκούς, οἱ ὁποῖοι, καθὼς συνήθως ἄποροι καὶ ἀκτῆμονες, ἴσως νὰ μὴ ἔχωσιν ἢ ὀλίγας ὀκάδας ἐλαίας εἰς τὰς οἰκίας των· ἐξ αὐτῶν ἐπίσης ἐξοικονομεῖται ὁ ἄπορος γείτων καὶ ὁ ἐπαίτης, θὰ φάγη δὲ καὶ ὁ φιλοξενούμενος διαβάτης καὶ μέρος θὰ πωληθῆ εἰς τὴν ἀγοράν. Τοῦτο, ἐπομένως, τὸ φαινόμενον σημαντικὸν ποσὸν ἐλαιῶν διὰ μίαν εὐπορον οἰκογένειαν, ἐπ' ἐλάχιστον προορίζεται δι' αὐτήν, ἢ ὅποια, ἀκριβῶς ὡς εὐπορος, καταναλίσκει πρὸς ἰδίαν χρῆσιν πολὺ ὀλιγώτερον ποσόν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κατανάλωσιν ἄλλων οἰκογενειῶν κατωτέρας τάξεως. Ἄρα τὸ ὑπὸ τῶν εὐπόρων οἰκογενειῶν παρασκευαζόμενον ποσὸν ἐλαιῶν δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις ὑπολογισμοῦ ἐν προκειμένῳ. Αἱ λεπτομέρειαι δ' αὐταὶ ἐκρίθησαν ἀναγκαῖαι πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης ἀντιλογίας, περὶ τοῦ ὅτι δῆθεν ἡ κατανάλωσις δυνατὸν νὰ εἶναι μείζων τοῦ πορίσματος τῶν ἐπομένων ὑπολογισμῶν.

Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν εἰδημένων, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶναι λιτοδίαιτοι, ἀσχολοῦνται εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας των μὴ ἔχοντες ἐπαρκῆ χρόνον διαθέσιμον πρὸς τακτικὴν παρασκευὴν φαγητῶν, τηροθσιν αὐστηρότερον τὰς ἔρησκευτικὰς νηστείας, ἔχουσι τὸ πρεῖν ἀφθονον καὶ ἀφορολόγητον ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ θέλοντες δὲ δὲν ἔχουσι τὰς εὐκολίας τῶν ἀστῶν πρὸς διαποικίλισιν τῆς διαίτης, καταναλίσκονται τουλάχιστον τετραπλασίᾳ ποσότης ἐλαιῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐξ αὐτῶν κατανάλωσιν εἰς τοὺς ἀστικούς Δῆμους.

Κατὰ ταῦτα τετραπλασιάζω τὸ καταναλισκόμενον εἰς τοὺς τρεῖς ἀστικούς Δῆμους ποσὸν ἐλαιῶν καὶ ἔχων

ὕπ' ὄψιν τὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ἀπογραφὴν οἰκούμεσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις 69,953 οἰκογενεῖας, ὑπολογίζω, ὅτι διὰ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἐπαρχιῶν ἀπαιτοῦνται 3,595,080 χιλιόγραμμα νωπῶν ἐλαίων, ἤτοι κατὰ μέσον ὄρον 51 χιλιόγραμμα=40 ὀκάδες κατ' οἰκογένειαν ἐτησίως.

Οὕτω τὸ σύνολον τῶν νωπῶν ἐλαίων τῆς ἐτησίας ἐπιτοπίου καταναλώσεως συμποσοῦται :

Διὰ τοὺς ἀστικούς Δήμους εἰς χιλιόγρ.	183,016
» τὰς Ἐπαρχίας..... »	3,595,080
	<u>3,778,096</u>
καὶ μετ' ἀφαιρέσιν τοῦ ἀναλογοῦν- τος εἰς τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσα- γομένας ἐλαίας ποσοῦν νωπῶν ἐλαίων	» 45,754
ὑπολείπεται σύνολον τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως νωπῶν ἐλαίων....	» <u>3,732,342</u>

Ἡ ἀξία τούτων τῶν 3,732,342 χιλιόγραμμων πρὸς λεπτὰ εἴκοσιν ἀνέρχεται εἰς 746,468 δραχμὰς ἐτησίως, ἢ δραχμὰς 7,464,680 διὰ μίαν δεκαετίαν.

Ἀντιστρόφως πρὸς τὰς ἐλαίας, καταναλίσκεται, κατὰ γενικὴν ἐκτίμησιν, πλείοτερος σάπων εἰς τοὺς ἀστικούς Δήμους, ἢ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις.

Καὶ διὰ μὲν τοὺς Δήμους τούτους ἐλήρθησαν ὡς βásiς ἐτησίως κατ' οἰκογένειαν δέκα ὀκάδες σάπωνος ἐξ ἐλαιολάδου καὶ πέντε ὀκάδες σάπωνος ἐκ πυρηνελαίου. Ὑπάρχουσι βεβαίως ἐν αὐταῖς καὶ πολυμελεῖς οἰκογένειαι, καταναλίσκουσαι 20 καὶ 25 ὀκάδας σάπωνος ἐτησίως· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐπίσης καὶ πλείοται οἰκογένειαι, ἀριθμοῦσαι ἐν καὶ μόνον ἄτομον, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπάρχει πολὺς κινητὸς πληθυσμὸς ἄνευ οἰκογενείας, οὗ ἕκαστον ἄτομον ἀπογράφεται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ὡς μία οἰκογένεια. Ἐπιμένως τὸ πλεόνασμα τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν ἰσοσταθμίζει πρὸς τὸ προ-

κῦπτον ἔλλειμμα ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τῆς ἐτέρας κατη-
γορίας.

Διὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας, ἐν αἷς αἱ βιωτικαὶ ἀνάγκαι εἶναι
μετριώτεραι καὶ ὁ καθαρισμὸς τῶν ἐνδυμάτων ἐκτελεῖ-
ται συνήθως κατ' ἴδιον σύστημα διὰ κοπανίδας,
ἰδως ὅπου ὑπάρχουσι ποταμοὶ καὶ πηγαί, ὅπερ ἀπαιτεῖ
μικρὰν χρῆσιν σάπωνος, ὑπολογίζεται ἡ κατ' οἰκογέν-
ειαν κατανάλωσις εἰς τέσσαρας ὀκάδας σάπωνος ἐξ
ἐλαιολάδου καὶ δύο ὀκάδας ἐκ πυρηνελαίου.

Ὅτως ἀνέρχεται ἡ ὀλικὴ ἐτησίᾳ ἐπιτόπιος κατανά-
λωσις:

Σάπωνος ἐξ ἐλαιολάδου

Πόλεων εἰς ὀκάδας	142,450	
Ἐπαρχιῶν »	»	279,812
	»	422,262
περιέχοντος ἐλαιόλαδον ὀκάδας		269,937

Σάπωνος ἐκ πυρηνελαίου

Πόλεων εἰς ὀκάδας	71,225	
Ἐπαρχιῶν »	»	139,906
	»	211,131
περιέχοντος πυρηνελαίου ὀκάδας		134,954
ἤτοι: εἰς 633.393 ὀκάδας σάπω- νος περιέχοντος ἐλαίου ὀκάδας		404,891

Τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν 404,891 ὀκάδων ἐλαίου μετα-
τρέπόμενον εἰς χιλιόγραμμα ἀνέρχεται, ὡς καὶ ἡ ἀξία
αὐτοῦ, εἰς τὰ ἑξῆς ποσά:

Ἐλαιολάδου χιλιόγ.	345,519	ἀξίας Δρ.	150,877
Πυρηνελαίου »	472,741	»	» 119,878
	»	»	» 270,755

καὶ διὰ μίαν δεκαετίαν εἰς 6,333,930 ὀκάδας, ἤτοι
8,107,420 χιλιόγ. σάπωνος, περιέχοντος 5,182,600
χιλιόγραμμα ἔλαιον, ἀξίας 2,707,550 δραμῶν

Ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἐριθμῶν τούτων καταναλίσκει κατὰ μέσον ὄρον ἕκαστον ἄτομον ἐτησίως μίαν ὀκτὴν καὶ τριακόσια δεκαεπτὰ δράμια σάπωνος, κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου.

Ἐντὸς τῆς δεκαετίας κατασκευάσθησαν ἐν συνόλῳ σάπωνες :

	Ἐξαχθέντες	Ἐπιτοπίως καταναλωθέντες	Σύνολον
Ἐξ ἐλαιολάδου χιλιόγ.	21,198,639	+ 5,404,950	= 26,603,589
Ἐκ πυρηνελαίου »	2,433,833	+ 2,702,470	= 5,136,303
Σύνολον »	23,632,472	+ 8,107,420	= 31,739,892

Συνεπῶς ἡ ἐτησία κατασκευὴ σάπωνος ἀ ἐρχεται, κατὰ μέσον ὄρον, εἰς 3,173.989 χιλιόγ. αμμυ.

Ἡ ἀξία τῆς δεκαετοῦς ἐπιτοπίου καταναλώσεως ἐλαίων καὶ παρεσκευασμένων ἐλαίων ἀνέρχεται εἰς τὰ ἐξῆς ποσά :

Ἐλαιολάδου	Δρ. 55,492,440
Ἐλαιολάδου καὶ πυρηνελαίου εἰς σάπωνας »	2,707,550
Παρεσκευασμένων ἐλαίων »	7,464,680
Σύνολον »	65,664,670

καὶ ὁ ἐτήσιος μέσος ὄρος αὐτῆς εἰς δρ. 6,566,467

Ἡ ὀλικὴ δεκαετῆς παραγωγὴ ἐλαίων ἀνέρχεται εἰς τὰ ἀκόλουθα ποσά :

Ἐξαχθέν ἐλαιόλαδον καὶ πυρηνέλαιον, μετὰ τοῦ ἐξ αὐτῶν περ εχομένου εἰς τοὺς ἐξαχθέντας σάπωνας . . . . χιλιόγ.	400,736,313
Ἐπιτοπίως καταναλωθέν ἐλαιόλ. »	81,211,941
Ἐλαιόλαδον καὶ πυρηνέλαιον, περιεχόμενον εἰς τοὺς ἐπιτοπίως καταναλισκομένους σάπωνας . . . »	5,182,600
Σύνολον »	487,130,854

καὶ κατὰ μέσον ὄρον ἡ ἐτησία παραγωγὴ ἐλαιολά-

δου καὶ πυρηνελαίου εἰς 18,713,085 χιλιόγραμμα.

Ἡ δὲ ὅλη ἡ ἀξία τῆς δεκαετοῦς παραγωγῆς τῶν προϊόντων τῶν ἐλαιῶνων τῆς Κρήτης ὑπολογίζεται ὡς ἀκολούθως :

Ἐξαγωγῆς	Δραχ.	67,665,847
Ἐπιτοπίου καταναλώσεως	»	65,664,670
Σύνολον	»	<u>133,330,517</u>

καὶ κατὰ μέσον ὄρον τῆς ἐτησίας παραγωγῆς εἰς 13,333,051 δραχμάς

Τὴν ἀκρίβειαν τῶν πορισμάτων τούτων πιστοποιῶ μετὰ τινος ἐπιφυλακτικότητος, καθόσον, ὡς παρατηρεῖται ἀνωτέρω, τυγχάνουσιν αὐθαίρετοι, κατ' ἀνάγκην, ὑπολογισμοί τινες, ὅσον ἀπορᾶ μόνον εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἐπιτοπίου καταγκλώσεως. Πάντως ὅμως τὰ ἐν τῇ προκειμένη μονογραφίᾳ διατυπύμενα πορίσματα θεωρῶ ὡς τὰ μᾶλλον προσεγγίζοντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καθὼς στηριζόμενα, ὅπωςδὴποτε, ἐν πολλοῖς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παρατιθεμένων πραγματικῶν διδομένων

Εἰς δημοσιολογικὴν μελέτην τοῦ μακκρίτου Α. Γιάννακη «Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐν Κρήτῃ Γεωργίας καὶ Ἐμπορίας» ἀναβιβάζεται εἰς 33,800,000 χιλιόγραμμα ἢ κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίᾳ παραγωγῇ ἐλαίων ἐν Κρήτῃ.

Ἄλλ' εἴτε εἰς 18,713,085 χιλιόγραμμα ἀνέρχεται αὕτη κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου, εἴτε εἰς 33,800,000 χιλιόγραμμα κατὰ τὴν ἐν λόγῳ μελέτην, μένει πάντως ἀδιαφιλονείκητον, ὅτι ὁ μέσος ὄρος τῆς ἐτησίας ἐξαγωγῆς, καθ' ὃ ἀπορρέων ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατιθεμένων πραγματικῶν πορισμάτων τῆς στατιστικῆς τῆς τελευταίας δεκαετίας, συνεποσώθη εἰς 10,073,631 χιλιόγραμμα καὶ ὅτι, ἀφοῦ ἀφαιρεθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τῆς ὅλικῆς παραγωγῆς, ἔμεινεν ὑπόλοιπον πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς κατ' ἐμὲ 8,639,454 χιλιό-

γραμμα καὶ κατὰ τὴν εἰρημένην μελέτην 23,726,369 χιλιόγραμμα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν ἐλαιολάδου μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἐπιτοπίως καταναλισκομένους σάπωνας περιεχομένων ἐλαίων, ἀντιβάζεται ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀναλογία :

ἐπὶ τῇ βάσει τῶν 8,639,454 χιλιογράμμων :

Κατ' ἄτομον εἰς χιλιόγραμμα $24 + \frac{1}{2}$

» οἰκογένειαν » 103

ἦτοι εἰς 80 ὀκάδας κατ' οἰκογένειαν ἐτησίως :

καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν 23,726,369 χιλιογράμμων :

Κατ' ἄτομον εἰς χιλιόγραμμα 67

» οἰκογένειαν » 282

ἦτοι εἰς 220 ὀκάδας κατ' οἰκογένειαν ἐτησίως.

Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ μελέτη συνεγράφη ἐν ἔτει 1906, ὁπότε ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ πορίσματα τῆς στατιστικῆς μόνον τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς τελευταίας δεκαετίας, τὰ ὁποῖα ἦσαν πολὺ ἀγονώτερα τῶν τελευταίων πέντε ἐτῶν τῆς αὐτῆς δεκαετίας. Συνεπῶς, ἐὰν ἐλάμβανεν ὁ συγγραφεὺς ὑπ' ὄψιν τὰ πορίσματα ὁλοκλήρου τῆς δεκαετίας, θὰ παρουσίαζε προφανῶς ἔτι μᾶλλον ἐξωγκωμένον καὶ ἰδανικὸν πόρισμα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπλῆ παράθεσις τοῦ ἀνωτέρω ἀναγραφομένου ὀλικοῦ ποσοῦ τῶν 33,800,000 χιλιογράμμων, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου, ἐὰν ἦτο πραγματικόν, θ' ἀνελόγουν κατὰ μέσον ὄρον, ὡς εἴρηται, διακόσαι εἴκοσιν !! ὀκάδες ἐλαίου διὰ τὴν ἐτησίαν κατανάλωσιν ἐκάστης οἰκογενείας, ἀποτελουμένης, ἐπίσης κατὰ μέσον ὄρον, ἐκ τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ἀτόμων, ἀρκεῖ νὰ πείσῃ πάντα περὶ τοῦ ὅτι, ἄνευ οὐδενὸς ὑπολογισμοῦ καὶ ὄλως ἀδυσανίστως, ἐξωγκώθη ὑπερμέτρως ἡ ὀλικὴ ἐτησία παραγωγή ἐλαίων εἰς 33,800,000 χιλιόγραμμα !!!

Ἡ σαπωνοποιία ἤμαζεν ἄλλοτε ἐν Κρήτῃ. Ἴδου ὅσα σχετικὰ διαλαμβάνει «Τὸ ἐμπόριον τῆς Τουρκίας» :

« Ἡ ἐλεεινότερα καὶ ἐντελειότερα ποιότης τούτων
 » (τῶν σαπῶνων) θεωρεῖται ἡ τῆς Νήσου Κρήτης,
 » κυρίως ἡ τῶν Χανίων καὶ τῆς Ρεθύμνου, ὅπου ἡ σύν-
 » ταξις τοῦ φυράματος αὐτοῦ γίνεται διὰ μόνου τοῦ
 » ἐλαιολάδου, ἄνευ τῆς συμμίξεως ἑτερογενῶν οὐσιῶν,
 » πάχους καὶ ἀλείμματος τῶν ζαίων, κατωτέρας πτη-
 » τικῆς ὕλης, ρητίνης κλπ περιπλέον ἐπαρατηρεῖται,
 » ὅτι μ. σθηριῶδες τι συμβαίνει εἰς τὴν σκευασίαν αὐτῶν
 » τῶν σαπῶνων, τῶν ὁποίων βάσις ὑπάρχει ἡ ἀλι-
 » ρίθρα (ἢ Σόδα) καὶ ἔτι ἡ κλιματολογικὴ ράσις, ἡ
 » ἐπιρροὴ τοῦ ὕδατος, ἡ πεπασκευὴ τῆς αἰθάλης,
 » τῆς ἀσβέστου, τοῦ γύψου καὶ ἄλλων μιγμάτων συνει-
 » σφέρουσιν εἰς τὴν καθαρότητα, εἰς τὴν κατάλληλον
 » σύμπηξιν, εἰς τὴν μαργαροειῆ λευκότητα καὶ εἰς τὴν
 » ἐλευθέραν εὐοσμίαν των. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν πρ-
 » τερημάτων τούτων, ἀναγνωρίζομένων διὰ τῆς ἐπιτι-
 » θεμένης εἰς αὐτὰ σφραγίδος, σημειούσης τὸ ὄνομα
 » τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ τεχνήτου, αὕτη ἡ ποιότης
 » τῶν σαπουνίων τιμᾶται πανταχοῦ διὰ τὰς οἰκιακὰς
 » χρήσεις, εἰς τὰ ἐργασιᾶσια τῶν βαφείων καὶ τῶν παρ-
 » μακοποιῶν, κατεστημένω εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν,
 » διὰ τὴν δούλευσιν τῶν ἀλοιφῶν καὶ τελευταῖον διὰ
 » τὴν λεύκανσιν παντὸς εἶδους λινοπάων καὶ χειρο-
 » τεχνημάτων»

Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς τε ἐπιτοπίου κατὰ ὥσεως
 καὶ τῆς ἐξαγωγῆς ἐλειτοργου ἐν Κρήτῃ πρὸς τριάκοντα
 καὶ ἑπτὰ ἐτῶν πενήκοντα τρία σαπυνοποιεῖα, κατὰ τὴν
 ὑπὸ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης ἐν ἔτει 1875 ἐκδο-
 θεῖσαν τουρκιστὶ ἐπετηρίδα, ἐξ ὧν 21 ἐν Ἡρακλείῳ, 20
 ἐν Χανίοις, 10 ἐν Ρεθύμνῃ καὶ 2 ἐν Καστελλίῳ τῆς
 Κισσάμου.

Ἀπὸ τοῦ 1878 καὶ ἐφεξῆς, ἀρ' ἐνὸς μὲν ἡ νοθεῖα τῶν
 σαπῶνων τῆς Μιτυλήνης, τῆς Ρόδου καὶ ἄλλων ἐλαιο-
 φόρων μερῶν τῆς Τουρκίας καὶ ἡ ἐπ' αὐτῶν καταχρη-

στική χρῆσις σημάτων Κρητικῶν ἐργοστασίων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἢ ἐκ τοῦ ἐντεῦθεν ἀναπτυχθέντος ἀνταγωνισμοῦ κατ' ἀνάγκην προκληθεῖσα νοθεία τῶν Κρητικῶν σαπῶνων καὶ τὴν ποιότητα αὐτῶν ὑπεβίβασε καὶ τὴν ἐξαγωγήν ἠλάττωσεν εἰς τὸ τέταρτον καὶ ἔτι πλέον.

Τοῦτο ἐβεβαίωσεν ἐν τῇ ἀρμολιότητι αὐτοῦ καὶ ὁ μακαρίτης Ν. Σταυράκης ἐν ἐκθέσει τοῦ 1888 (σελ. 7—8) ὡς Ἐπιθεωρητῆς τῶν Τελωνείων Κρήτης, ἐν ἧ, δικαιολογῶν τὴν στασιμότητα τῶν τελωνειακῶν εἰσπράξεων, μετ' ὄλην τὴν αὐξήσιν τῆς εἰσαγωγῆς, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν εἰσαγωγήν πηγηθείσης δε αετίας, ἀποφαίνεται, ὅτι, ἡ βιομηχανία τοῦ σαπῶνος, ἀκ' ἄζουτα πρὸ τῶν ἐτῶν, κατεστράφη κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα καὶ ὅτι ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἠλαττώθη, καὶ δι' ἄλλους μὲν δευτερεύοντας λόγους, ἀλλ' ἰδίᾳ ἐνεα ἦς νοθεύσεως, κατὰ πενήκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἡ Γενικὴ τῶν Κρητῶν Συνέλευσις λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1884 ἐπεχειρήθη ἡ νοθεία καὶ τοῦ ἐλαιολάδου, διὰ τῆς εἰς αὐτὸ ἀναμίξεως ἐλαίων, παραγομένων ἐκ σπόρου βάμβακος καὶ ἡλιοτροπίου, ἐξωθεν εἰσαγομένων, ἐτερμάτισε ταχέως τὴν καταδολίευσιν αὐτῆς ἀπαγορεύσασα αὐστηρῶς τὴν εἰσαγωγήν καὶ τὴν χρῆσιν τοιούτων ἐλαίων διὰ ψηφίσματος τῆς 26 Ἰουλίου 1886, ἐπικυρωθέντος αὐτοκρατορικῶ διατάγματι.

Διὰ βεβιασμένης δὲ, ἀλλ' εὐεργετικῆς, ἐρμηνείας τῆς ἀκολουθούσης δευτέρας ἀκροτελευτίου διατάξεως τοῦ ἐν λόγῳ ψηφίσματος ἐπιξετάθη ἐπὶ τῆς πρώην Διοικήσεως ἡ ἀπαγόρευσις τῆς εἰς τὴν Νῆσον εἰσαγωγῆς καὶ τοῦ τάλκου ἢ σαπυνογώματος, δι' οὗ νοθεύεται κατὰ ποῖον ὁ σάπων, μετὴν αἰτιολογίαν, ὅτι δὲν ἐπιδιώκεται ἡ καταπολέμησις τῆς νοθείας μόνον τοῦ ἐλαίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζομένου σαπῶνος:

« Ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Γενικὸς Διοικητῆς, ἵνα, λαμβάνων » καὶ τὴν γνώμην τοῦ Γενικοῦ Διοικητικοῦ Συμβου-

- » λίου, απαγορεύση τήν εἰς τήν Νῆσον εἰσαγωγὴν καὶ
- » παντὸς ἄλλου εἶδους ἐλαίου, ὅπερ ἤθελεν ἀποδειχθῆ,
- » δι' ἀναμιγνύεται μὲ τὸ ἐλαιόλαδον. Ἐπὶ παντὸς εἶδους
- » ἐλαίου, οὐτινος ἤθελεν ἀπαγορευθῆ τοιοῦτοτρόπως
- » ἡ εἰσαγωγή, ἐφαρμόζονται ἀπαραλλάκτως αἱ διατά-
- » ξεις τοῦ παρόντος Νόμου».

Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν εἰσῆχθησαν τὰ ἑξῆς ποσὰ τάλκου:

<u>Οἶκον. ἔτος</u>	<u>Χιλιόγραμμα</u>
1901	—
1902	74.506
1903	—
1904	17.035
1905	—
1906	14.215
1907	—
1908	47.472
1909	408
1910	54.877
	<hr/>
	208 513

Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τάλκου, τοῦ ὁποίου, διὰ τὴν λόγον τοῦτον, ἐμετριάσθη ἡ εἰσαγωγή, ὡς δείκνυται ἀνωτέρω, γίνεται μεγάλη χρῆσις ρευστοποιημέου Πυριτικοῦ Νατρίου (Soda Silicato), γνωστοῦ ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μέλι» διὰ τὴν ὁμοιότητά του κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὸ βῆρος πρὸς τὸ μέλι.

Γίνεται ἐπίσης μεγάλη χρῆσις ἀκαυστικῆς σόδα καὶ ὡς δείκνυει ὁ ἐπόμενος πίναξ εἰσαγωγῆς:

<u>Οἶνον. ἔτος</u>	<u>Χιλιόγραμμα</u>
1901	907.985
1902	316.383
1903	422.720
1904	566.308
1905	562.516
1906	716.650
1907	255.215
1908	388.887
1909	460.384
1910	459.733
	<u>5 056.781</u>

Ἐνῶ δὲ μόλις εἶχον ἀπολειφθῆ παραδόντως ἐν ἐνεργείᾳ 6—7 σαπωνοποιεῖα καθ' ἅπασαν τὴν Νῆσον, εὐφροσύνας παρατηρεῖται ἀπὸ τῆς νέας πολιτειακῆς καταστάσεως αὐτῆς καὶ ἐφεξῆς σημαντικὴ πρόοδος τῆς βιομηχανίας τοῦ σάπωνος, εἰς ἣν, δημολογουμένως, μέγαν συνέβαλεν ἡ ἰδρυσις τῶν ἀτμοκινήτων πυρηνελαιουργείων. Ἀπόδειξις τούτου ἡ οὐκ εὐκαταφρόνητος ἐξαγωγή σάπωνος, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ ὑπαρξίς τριῶν σαπνοποιείων ἐν Χανίοις, τεσσάρων ἐν Ρεθύμνῃ, δώδεκα ἐν Ἡρακλείῳ, ὧν τὰ τρία χρησιμοποιοῦσι χημικὰς οὐσίας, ἐνὸς ἐν Ἱερσπέτρᾳ, ἐνὸς ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ, ἐνὸς ἐν Σητεῖᾳ καὶ οὐκ ὀλίγων δευτερευόντων εἰς πολλὰ χωρία τῶν Ἐπαρχιῶν, τὰ ὁποῖα κατασκευάζουσι σάπωνας ὑποδεστέρας ποιότητος, τοπικῆς ἀποκλειστικῶς καταναλώσεως. Εἰς ταῦτα δὲ δεῖον νὰ καταλεχθῶσι, μετὰ τῶν ὑφισταμένων δύο ἀτμοκινήτων πυρηνελαιουργείων ἐν Χανίοις καὶ ἐνὸς ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ, ὡς ὄντων ταυτοχρόνως ἐκ τῶν σημαντικωτέρων σαπωνοποιείων, ἕτερα δύο πυρηνελαιουργεῖα, νῦν ἰδρυσόμενα ἐν Ἱερσπέτρᾳ καὶ ἐν Ἡρακλείῳ.

Ἄλλὰ τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων δέον νὰ ἐφελκύσῃ νέος ἐχθρός, ἐλλοχεύων καὶ ἀπειλῶν τὴν ἐγχώριον σαπωνοποιεῖαν, ἢ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγὴ σαπῶνων εἰς τὴν Νῆσον.

Ὅτω κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν εἰσῆχθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σάπωνες τὰ ἑξῆς ποσά :

<u>Οἶκον. ἔτος</u>	<u>Κοινοὶ Χιλιόγραμμα</u>	<u>Ἀρωματικοὶ Δωδεκάδες</u>
1901	592	4,768
1902	24	1,876
1903	746	2,788
1904	541	6,020
1905	1,357	4,420
1906	4,618	6,704
1907	1,531	4,531
1908	1,769	8,524
1909	4,286	5,232
1910	6,257	5,476
	<u>21,721</u>	<u>50,339</u>

Ὅσον καὶ ἂν τὰ ποσά ταῦτα εἶναι ἀσήμαντα, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ὅλικόν περὶ τῶν ἐπιτοπίως κατασκευαζομένων σαπῶνων, ὁπωσδήποτε, διὰ τῆς ἀνωτέρω παρατηρουμένης βαθμιαίας ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος αὐξήσεως τῆς εἰσαγωγῆς, ἐκτοπίζεται μικρὸν κατὰ μικρὸν, ἔστω καὶ εἰς μικρὰν ποσότητα, τόσον ἄφθονον ἐγχώριον βιομηχανικὸν προϊόν, ἐνφ, τουναντίον, ἔπρεπε διὰ προστατευτικῶν μέτρων, ἀναλόγων πρὸς τὰ λαμβανόμενα ἐπὶ ὁμοίων περιπτώσεων εἰς ἄλλας χώρας, ἐκ παραλλήλου δὲ καὶ διὰ βελτιώσεως τῆς ποιότητος τῶν ἐγχωρίων σαπῶνων, νὰ ἐπιδιωχθῆ ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν ἔξωθεν εἰσαγομένων.

Ἀπειλητικὴ ἰδίως θεωρεῖται ἡ εἰσαγωγὴ τῶν «σαπῶνων ἀγελάδος» τῶν ἀποτελούντων σχεδὸν τὴν ἀνω-

τέρω κατηγορίαν τῶν κοινῶν σαπῶνων, ἥτις, ἀπὸ εικοσιτεσσάρων (24) καὶ μόνον χιλιογράμμων ἐν ἔτει 1902, ἠῤῥησε κατὰ τὸ 1909 εἰς 4,286 χιλιογράμματα καὶ κατὰ τὸ 1910 εἰς 6,257 χιλιογράμματα, ὡς δεικνύται εἰς τὸν ἀνώτερον παρατιθέμενον πίνακα. Ἀναλόγως δὲ τῆς εἰσαχθείσης ποσότητος ἐκ 5291 χιλιογράμμων μόνον διὰ τοῦ Τελωνείου Χανίων, ἦτοι τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων τελωνείων τῆς Νήτου, ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι 31 Αὐγούστου 1911, ὑπολογίζεται ὑπερπενταπλασία τῆς τοῦ ἔτους 1910 ἢ εἰσαγωγῆ κοινῶν σαπῶνων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατὰ τὸ 1911 ἔτος, ἦτοι ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀνώτατον ὅρον εἰσαγωγῆς ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἐτῶν τῆς τελευταίας δεκαετίας.

Τοῦ λόγου γενομένου εἰδικώτερον περὶ τῶν πυρηνολαιουργειῶν, ἄξιον σημειώσεως, ὅτι τὴν κατ' ἀρχὰς ἐν καὶ μόνον συσταθὲν ἐν Χανίοις κατάστημα τοῦ κ. Jules Deiss Fils δὲν εὑρισκεν ἐπαρκῆ ποσότητα ἐπιτοπίου ἐλαιοπυρῆνος πρὸς ἐκμετάλλευσιν· διότι οἱ παραγωγοὶ δὲν εἶχον εἰσέτι ἐξοικειωθῆ εἰς μεταφορὰν καὶ πώλησιν τοῦ εἶδους τούτου· συνεπῶς ἐπρομηθεύετο μεγάλας ποσότητας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Περιέργων δὲ πῶς καὶ μετὰ τὸ 1901 ἐξηκολούθησεν ἡ εἰσαγωγῆ ἀνεκμεταλλεύτου ἐλαιοπυρῆνος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς δεικνύουσιν οἱ ἐπόμενοι ἀριθμοὶ, ἐνῶ τακτικῶς ἐξάγονται μεγάλα ποσότητες ἐκ τοῦ προϊόντος τούτου :

<u>Οίκον. έτος</u>		<u>Είσαχθείς έλαιοπυρήν</u>
1901	χιλιόγρ.	25,247
1902	»	13,872
1903	»	61,849
1904	»	651,942
1905	»	7,649
1906	»	—
1907	»	443,315
1908	»	11,060
1909	»	—
1910	»	—
	»	<u>1,214,934</u>

Τὸ ποσὸν τοῦτο, ὅσον καὶ ἂν εἶναι μηδαμινὸν, μόλις ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ἑκατοστὸν περίπου τοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν δεκαετίαν ἐνμεταλλευμένου ἐλαιοπυρήνος, μᾶς δίδει ἀφορμὴν νὰ ἐκτιμήσωμεν πόσης ὑλικῆς ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος εἰς τὴν Νῆσον ἢ νέα βιομηχανία τῆς πυρηνελαιουργίας. Τοσαύτη ἐδόθη βαθμηδὸν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ὤθησις εἰς κερδοφόρον διὰ τοὺς παραγωγοὺς ἐκποίησιν προϊόντος, τὸ ὁποῖον μέχρι ἐσχάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ἀποκλειστικῶς πρὸς θέρμανσιν τῶν κλιβάνων καὶ λίπανσιν τῶν ἀγρῶν, ὥστε, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἐξέλιπε πλέον ἢ εἰσαγωγὴ ἐλαιοπυρήνος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀφοῦ παρήχθησαν τὰ ἐξαχθέντα 9,033,352 χιλιόγραμμα πυρηνελαίου καὶ κατεσκευάσθησαν ἐκ πυρηνελαίου 5,136,303 χιλιόγραμμα σάπωνος, ἐξήχθησαν 55,195,144 χιλιόγραμμα ἀνεκμεταλλεύτου καὶ 1,945,583 χιλ. ἐκμεταλλευμένου ἐλαιοπυρήνος.

Ἰδιαζόντως δ' ἐφελκύνει τὴν προσοχὴν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τῆς πλουτοφόρου ταύτης ἐκμεταλλεύσεως ὀφείλεται εἰς τὰ ἤδη ὑφιστάμενα καὶ ἀνωτέρω μνημονευόμενα τρία καὶ μόνα βιομηχανικὰ καταστήματα πυρηνελιουργίας,

τὰ ὁποῖα τυγχάνουσιν ἄξια πάσης προστασίας καὶ ὑποστηρίξεως. Δι' αὐτῆς οὐ μόνον θὰ ἐνισχυθῶσι τὰ ὑπάρχοντα καταστήματα, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἡμεδαποί, ἢ καὶ ἀλλοδαποί, ἐπιχειρηματῖα ἐνθαρρυνόμενοι θέλουσιν ιδρύσει νέα τοιαῦτα, ὅποτε δὲν θὰ φυγαδεύηται ἐλαιοπυρὴν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καθὼς συνέβη κατὰ τὴν ἄρτι διαρρυσάσαν δεκαετίαν, ἀλλὰ θὰ γίνηται ἐπιτοπίως ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτοῦ, πρὸς ὄφελος παραγωγῶν τε καὶ ἐπιχειρηματιῶν, ἐνίσχυσιν δὲ καὶ τοῦ δημοσίου. Ταμείου τῆς Νήσου.

Ἄρα τὸ συμφέρον παραγωγῶν, βιομηχανῶν καὶ δημοσίου ὑπαγορεύει καὶ ἐπιβάλλει ἀποτελεσματικὴν προστασίαν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, διὰ νομοθετικῶν προστατευτικῶν μέτρων, οἷον ἀπαγορεύσεως τῆς εἰσαγωγῆς εἰδῶν νοθείας τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ σάπωνος, ἐλαφρύνσεως τοῦ Τελωνειακοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων οὐσιῶν πρὸς χημικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἐλαιου ἤνος κλπ.

Ἰπολείπεται νὰ προστεθῶσι τινὰ ἐπὶ τῆς εἰς τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν ἀναλογούσης φορολογίας.

Ὅταν κατ' ἀργὰς καθιερώθῃ τὸ σύστημα τοῦ δεκατισμοῦ τοῦ ἐλαίου κατὰ τὴν ἐξαγωγήν, τότε, ἐλλείψει στατιστικῆς, εἴτε ἄλλων βοηθημάτων καὶ πείρας, ὑπελόγησεν ὁ νομοθέτης αὐθαιρέτως τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν ἐλαιολάδου ἴσην πρὸς 00,30 τῆς ὀλικῆς ἐξαγωγῆς ἐλαιολάδου καὶ ἀναλόγως προσέθηκε, κατὰ τὰ προεκτεθέντα, εἰς τὴν δεκάτην 3 τοῖς % ὡς ἀντιστάθμισμα τῆς δεκάτης τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως, καθορισθέντος οὕτω τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ἐλαιολάδου εἰς 13 τοῖς %.

Καὶ ἐὰν μὲν πράγματι ἰσοφάριζεν ἡ ἐπιτόπιος κατανάλωσις τοῦ ἐλαιολάδου πρὸς τὰ 00,30 τῆς ἐξαγωγῆς, τότε, διὰ τῆς πρόσθῆκης τῶν 3 τοῖς %, θὰ ἐφορολογεῖτο ἐξ ἴσου μὲ ἀκριβίαν πρὸς 111 τοῖς % καὶ τὸ ἐπιτοπίως κατηναλισκόμενον ποσόν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ ἐπιτόπιος

κατανόλωσις αντιστοιχεί οὐχί πρὸς 00,30, ἀλλὰ πρὸς 00,86 τῆς ἐξαγωγῆς, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω σχετικῶν ὑπολογισμῶν, μένει δὲ πάγιος ὁ ἀρχῆθεν εἰς 3 τοῖς % ὀρισθεὶς πρόσθετος φόρος τῆς δεκάτης διὰ τὸ ἐπιτοπίως καταναλισκόμενον ἐλαιόλαδον, ἔπεται, ὅτι, ἐφ' ὅσον τὸ πραγματικὸν ποσὸν τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως καταδείκνυται ὑπερδιπλάσιον τοῦ ἀρχικῶς ὑπολογισθέντος, ἐλαττοῦται κατ' ἀντίστροφον ἀναλογίαν ἡ φορολογία αὐτοῦ ἀπὸ 10 τοῖς % εἰς $3 + \frac{1}{2}$ τοῖς % . Συνεπῶς ζημιούται τὸ δημόσιον, ὡς ὑπὲρβίχθην ἀνωτέρω, τὴν μετ' ἀφαιρέσεων τῶν $3 + \frac{1}{2}$ τοῖς % ἀπὸ τῶν 10 τοῖς %, ἤτοι τῆς νομίμου δεκάτης, προκύπτουσιν ἐπὶ ἐλαττον διαφορὰν $6 + \frac{1}{2}$ τοῖς % φόρου ἐπὶ τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως ἢ δ' ἐκ τούτου ζημία τοῦ δημοσίου ἀνῆλθε κατὰ τὴν δεκαετίαν εἰς δραχμὰς 3,214,045, ἥτοι εἰς δραχμὰς 321,404 ἐτησίως.

Ἐξεταστέον ἤδη τίνα βαρύνει, ἔτι δ' ἀν εἶναι καὶ εἰς τίνας εἶναι ἐπωρελῆς ἡ ἐπιζήμιος ὁ εἰς τὴν ἐπιτόπιον καταναλώσιν ἀνήκων φόρος $3 + \frac{1}{2}$ τοῖς % .

Καὶ ἂν μὲν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι, ἐνῶ οἱ παραγωγοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ καταβάλλωσι δὲ κ α τ ῆ ν , ἥτοι μόνον 10 τοῖς %, ἐπὶ τοῦ προϊόντος τῶν κτημάτων αὐτῶν, ὅσον ἔλαιον πωλοῦσιν εἰς τοὺς ἐμπόρους τὸ πωλοῦσιν εἰς τιμὴν ἡλαττωμένην τῆς πραγματικῆς κατὰ 13 τοῖς %, τὰ καταβλητέα κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν διὰ τὴν δεκάτην, ἡδύνατό τις νὰ πλανηθῆ ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι ἀδικοῦνται βαρυνόμενοι μὲ τὰ πρόσθετα 3 τοῖς % τοῦ φόρου, τὰ ἀντιστοιχοῦντα πρὸς $3 + \frac{1}{2}$ τοῖς % ἐπὶ τῆς ὀλικῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως.

Πράγματι, ἡ ἐκ τούτου ζημία τῶν παραγωγῶν θὰ ἦτο ἴση πρὸς τὰ $\frac{3}{13}$ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς φόρου, ἐὰν οὗτοι ἐπώλουν ἅπαν τὸ ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῶν παραγόμενον προϊόν· διότι ὁ ἔμπορος ἀγοράζει ἀπὸ τοὺς παραγωγοὺς τὸ ἔλαιον ὡστεῖ θὰ τὸ ἐξή-

γαγεν ἐν συν ᾧφ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁπότε θὰ κατέβαλεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ 13 τοῖς % κατὰ τὴν ἐξαγωγήν.

Ἄλλ' οἱ παραγωγοὶ πωλοῦσι μόνον τὸ ἐξχρόμενον καὶ τὸ ὑπὸ τῶν μὴ ἐλαιοκτημόνων καταναλισκόμενον ἐλαιόλαδον, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ καταναλισκόμενον ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων· ἐπὶ τῶν δύο δὲ τούτων περιπτώσεων κρατοῦσι παρ' αὐτῶν οἱ μεταπωληταὶ ἔμποροι τὰ 13 %. Καὶ ἐπειδὴ οἱ μεταπωληταὶ οὗτοι ρυθμίζουσι τὴν τιμὴν τῆς ἐγγωρίου ἀγορᾶς ἀναλόγως τῆς τιμῆς, εἰς ἣν ἀγοράζουσι τὸ ἔλαιον ἀπὸ τοῦ παραγωγοῦ, ἦται ἡλαττωμένῃ κατὰ 13 τοῖς %, εἰς ἣν πωλοῦσι τοῦτα τοῖς ἐγγωρίοις, ἔπεται ὅτι ὁ μὴ ἐλαιοκτημὸν καταναλωτὴς τρώγει ἔλαιον ἀφορολόγητον, ἀκέραιος δ' ὁ φόρος τῆς ἐγγωρίου καταναλώσεως βαρύνει μόνον τὸν παραγωγόν.

Καὶ εἶναι μὲν δύσκολος, ἂν οὐχὶ ἀδύνατος, ὁ καθορισμὸς τῆς ἀναλογίας τῶν μὴ ἐλαιοκτημόνων πρὸς τοὺς ἐλαιοκτημόνας, ὅπως ἀναλόγως ὑπολογισθῇ τὸ ποσὸν τοῦ φόρου, μετὰ τὸ ὁποῖον βαρύνονται οἱ παραγωγοί, εἰς ὄφελος τῶν μὴ ἐλαιοκτημόνων καταναλωτῶν. Ἄλλ' ἐάν, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, ὑπολογίσωμεν τοὺς τοιοῦτους καταναλωτὰς ἰσαριθμούς πρὸς τὸ τρίτον τῶν παραγωγῶν, τότε μετὰ τὸ σύνολον τοῦ εἰς τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν ἀναλογήσικτος φόρου ἐκ δραχμῶν 1,849,705, εἰς ὄσα ἀνέρχεται τὸ προϊόν τῶν 3 τοῖς % κατὰ τὴν ἐξαγωγήν, ἐπιβαρύνονται τὰ ὑπὸ τῶν παραγωγῶν καταναλισκόμενα τρία τέταρτα τῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως, ἐφ' ὧν οὕτως ἀναβιβάζεται ἡ δεκάτη ἀπὸ 3 + 1/2 τοῖς % εἰς 4 + 1/2 τοῖς %, ἢ βαρύνουσα ἐξ ὀλοκλήρου τοὺς παραγωγούς.

Ἀνακεφαλαιουμένων τῶν προεκτεθέντων συνάγεται, ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ μέσος ὅρος τῆς ὀλικῆς ἐλαιοπαραγωγῆς τῆς Νήσου εἶναι ἴσος πρὸς τὸν ἐτήσιον μέσον ὄρον τῆς παραγωγῆς τῆς τελευταίας δεκαετίας καὶ τηρῆται

πάγιος ὁ φόρος τῆς δεκάτης εἰς 13 τοῖς % ἐπὶ τοῦ ἐξαγομένου ἐλαιολάδου :

Α'.) Ζημιούται τὸ δημόσιον $6 + \frac{1}{2}$ τοῖς % φόρου ἐπὶ τοῦ σ. νόλου τῆς ἐπιτοπίως καταναλισκομένης ποσότητος ἐλαιολάδου.

Β'.) Ὀφελεῖται ὁ παραγωγός, πληρώνων μόνον $4 + \frac{1}{2}$ τοῖς % ἐπὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καταναλισκομένου ἐλαιολάδου, τὸ ὁποῖον, ἰσχύοντος τοῦ συστήματος τῆς ἐμισθώσεως τῶν δεκάτων, ἐφορολογεῖτο πρὸς 10 τοῖς %.

Γ'.) Ὀφελεῖται ὁ ἐγχώριος μὴ ἐλαιοκτῆμων καταναλωτής, ὁ ἀγοράζων ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ ἐλαιολάδον ἀφορολόγητον.

Δ'.) Ὀφελεῖται ἕτερα, οὐχὶ ἀσήμαντος, τάξις μὴ ἐλαιοκτημόνων, κερδίζουσα, εἰς βάρος τῶν παραγωγῶν, τὸν φόρον τοῦ ὑπ' αὐτῆς καταναλισκομένου ἐλαιολάδου, ὅπερ δὲν προμηθεύεται ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει πλεόνασμα πρὸς πώλησιν· εἶναι δ' αὕτη αἰ οἰκογένεια ἐκεῖναι, ὧν τὰ μέλη συλλέγουσιν ἀλλότριον ἐλαιοκαρπὸν, καρπούμεναι συνήθως τὰ $\frac{2}{7}$ τοῦ διὰ τῆς συνεργασίας αὐτῶν παραγομένου ἐλαίου.

Ε'.) Ὀφελούνται, ἐπίσης εἰς βάρος τῶν παραγωγῶν, οἱ μικροπαραγωγεῖ, ὅσοι παράγωσιν ἔλαιον μόνον ὅσον ἐξαρκῆ πρὸς ἰδίαν ἐαυτῶν χρῆσιν.

Καὶ ΔΓ'.) Κερδίζουσι τὰ πυρηνελαιουργεῖα τὸν φόρον τοῦ πυρηνελαίου, τὸ ἐπίον περιέχεται εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζομένους καὶ ἐπιτοπίως καταναλισκομένους σάπυγας, πρὸς ζημίαν τοῦ δημοσίου.

Σημειωτέον, ὅτι, ἰσχύοντος τοῦ συστήματος τῆς ἐμισθώσεως τῶν δεκάτων, ὁπότε ὁ μισθωτής ἐδεκάτιζε τὸ ἔλαιον εἰς τὸ φρασκί τοῦ ἐλαιοτριβείου καὶ ἀκολούθως ἐλάμβανον αἱ μαζῶχτραι ἀκέραιον τὸ μαζωχτικόν, τὸν ἐπὶ τοῦ φόρον κατέβαλεν ὁ παραγωγός, ἐνῶ τὸ σημερινὸν σύστημα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα, ὅτι αἱ συλλέγουσαι τὸν ἐλαιοκαρπὸν ἀλ-

λοτρίων ἐλαιώνων οικογένειαι τρώγουσι μὲν, ὡς εἴρηται, ἀφορολόγητον ἔλαιον, ἐφ' ὅσον δὲν περισσεύει νὰ πωλῆσῃ μέρος τοῦ μαζωχτικοῦ πωλοῦσαι ὁμοῦ τὸ πλεόνασμα φορολογοῦνται ὡς παραγωγοί, ὅπερ δικαιοτέρον· διότι οὕτως ἡ φορολογία τῶν ἐλαιοκτημόνων ἐλαφρύνεται κατὰ ποσὸν ἀνάλογον πρὸς τὸν φόρον, ὅστις ἐπιβαρύνει τὰς μαζώχτρας.

Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι, ἐφ' ὅσον αὐξάνη ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ἐλαιοπαραγωγή, ὡς ἀσφαλῶς προεικάζεται, ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντων λόγων, ἅπαν σχεδὸν τὸ πλεονάζον ποῖόν θ' ἀπορροφᾷ ἡ ἐξαγωγή· διότι ἡ ἐπιτόπιος κατανάλωσις δύναται νὰ θεωρηθῇ οἰκνεία παγία, μόλις ἐλαφρὰν ἐπιδεχομένη αὐξητικὴν, ἀνάλογον πρὸς τὴν βαθμιαίαν αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου. Προδήλως δ' αὐξανούσης τῆς ἐξαγωγῆς, θὰ συναυξάνη τὸ ἐκ τοῦ προσθέτου 3 τοῖς %⁰ συνεισπραττόμενον ποσόν, ὅπερ, ὡς εἴρηται, βαρύνει μόνον τοὺς παραγωγούς. Κατὰ συνέπειαν ἡ αὐξησις τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς πέρα τοῦ ἐτησίου μέσου ὄρου τῆς τελευταίας δεκαετίας, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου, ὡς ὑπελογίσθη ἀνωτέρω, πληρῶνουσιν ἤδη οἱ παραγωγοὶ περίπου $4 + \frac{1}{2}$ τοῖς %⁰ ἐπὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν καταναλισκομένου ἐλαιολάδου διὰ τὴν ἐκ τούτου ὀλικὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν, θέλει ἐπίσης συναυξήσῃ ἀναλόγως τὰς δημοσίους προσόδους, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου καὶ τὸ ποσοστὸν τῶν $4 + \frac{1}{2}$ τοῖς %⁰, εἰς βᾶρος τῶν παραγωγῶν. Ἡ δ' αὐξησις τοῦ ποσοστοῦ τούτου τῶν $4 + \frac{1}{2}$ τοῖς %⁰, ἐφ' ὅσον τηρῆται πάγιος ὁ φόρος 13 τοῖς %⁰ κατὰ τὴν ἐξαγωγήν, τότε μόνον θέλει ἀποβῆ ἐπαχθῆς διὰ τοὺς παραγωγούς, θὰ ἐπιβαρυνθῶπι δηλονότι οὗτοι διὰ τῆς καταβολῆς δεκάτης ἀνωτέρας τῶν νομίμων 10 τοῖς %⁰ ἐπὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν καταναλισκομένου ἐλαιολάδου, ἀντὶ τῆς δεκάτης τῆς ὀλικῆς ἐπιτοπίου καταναλώσεως, ὅταν ὁ ἐτήσιος μέσος ὄρος τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς τῆς Νήσου ἀπὸ 18,713,085 χιλιογράμμων, εἰς ὅσα ὑπελογί-

σθη κατά τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ὑπερβῆ τὸ διπλάσιον τοῦ ποσοῦ τούτου.

Ἐν τέλει προσθετέαι αἱ ἐπόμεναι σχετικαὶ πληροφορίαι:

Τὰ ελαιόλαδα ἐξάγονται εἰς ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ Κράτη.

Τὸ πυρηνέλαιον ἐξάγεται εἰς Ἀγγλίαν, Τουρκίαν, Γαλλίαν, Αἴγυπτον, Αὐστρίαν καὶ εἰς μικρὰς ποσότητας εἰς Ρωσσίαν καὶ Τριπολίτιδα.

Οἱ ἀνεκμετάλλευτοι ἐλαιοπυρῆνες ἐξάγονται ἰδίως εἰς Γαλλίαν, Ἑλλάδα καὶ Αἴγυπτον.

Οἱ σάπωνες ἐξάγονται εἰς Αὐστρίαν, Ἑλλάδα, κυρίως Τουρκίαν, Αἴγυπτον, Τριπολίτιδα καὶ οἱ ἐξ ἐλαιοπυρῆνος τοιοῦτοι πρὸ πάντων εἰς τὴν Γαλλίαν.

Αἱ ἐλαΐαι ἐξάγονται μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν.

Τοῦ δ' ἐκμεταλλευμένου ἐλαιοπυρῆνος ἤρξατο ἡ ἐξαγωγή μόνον ἀπὸ τοῦ 1905 ἔτους διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὡς κατακλείς τῆς προκειμένης μονογραφίας, ἐπιβάλλεται νὰ ἐξαρθῆ, πρὸς τιμὴν τῶν ΚΡΗΣΣΩΝ, ὅτι οὐχὶ αἱ ἄβραϊ, ἀλλ' αἱ τυλόεσσαὶ ἐκ τῆς ἐργασίας γυναικεῖαι χεῖρες συλλέγουσιν ἅπαντα τὸν ἐλαιοκαρπὸν, ὁ ὁποῖος προσπορίζει εἰς τε τοὺς παραγωγούς, τοὺς ἐπιχειρηματίας καὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς Νήσου τὸν ἀνωτέρω ὑπολογιζόμενον ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τῶν ἐλαιῶνων τῆς Κρήτης.

Χανία τῆ 2 Ἰανουαρίου 1912.

Γ. Ἰακ. Καλαϊδάκης

